

swoje życie na modłę Chrystusową, stawał się uczniem Chrystusa. W czasie katechezy dążymy do tego, by uczeń był świadomym i czynnym członkiem Chrystusowego Kościoła, interesował się w sposób odpowiedzialny jego życiem⁵³. Na tym właśnie polega realizacja zasady aktywności w strukturze procesu dydaktycznego na katechezie. Dlatego katecheta powinien zatroszczyć się, aby poznanie Dobrej Nowiny prowadziło do przemiany człowieka i jego życia osobistego oraz miało wpływ na innych wierzących. Katecheza jest miejscem integralnej formacji chrześcijańskiej, stąd też powinna pomagać w czynnym uczestnictwie w liturgii, wprowadzać w modlitwę, kształtować postawę świadka wiary w codziennym życiu (por. DOK nr 84). Zdaniem W. Koski⁵⁴

„wielostronność” w sformułowaniu zasady aktywizacji oznacza pobudzenie czynności wszystkich duchowych sił katechizowanych przy użyciu różnorodnych sposobów, które aktywizują wychowanków przez współpracę i współdziałanie oraz przyczyniają się do osiągnięcia zadań dydaktycznych i wychowawczych. Dzięki temu w procesie dydaktyczno-wychowawczym katechezy, poprzez wszechstronne zaangażowanie uczniów, nie tylko wyposaża się ich w pewien zasób wiadomości i wyrabia pewne umiejętności oraz nawyki, ale również kształtuje postawy, rozwija nowe motywy działania, budzi i kształtuje zainteresowania. Tworzy się w ten sposób sytuacje wychowawcze dla rozwijania różnych form aktywności dzieci i młodzieży, organizując osobiste doświadczenia uczniów⁵⁵.

Magdalena Bednarska

***Przygotowanie młodzieży niesłyszącej i słabosłyszącej
do sakramentu bierzmowania – rola rodziny, szkoły i parafii.
Stan obecny i perspektywy rozwoju***

Przygotowanie młodzieży niesłyszącej i słabosłyszącej do sakramentów świętych jest tematem złożonym. Pomimo, iż sakrament bierzmowania jest kolejnym z nich na drodze do dojrzania w wierze, to przygotowanie młodzieży żyjącej z uszkodzonym słuchem do pełnego zrozumienia, mającego na celu ściśle związanie się z Osobą Chrystusa i Jego Kościołem stanowi

trudność i wyzwanie dla wszystkich grup zaangażowanych w przygotowanie: rodzinę, szkołę i parafię.

Opracowane wskazania KEP dotyczące przygotowania młodzieży do przyjęcia sakramentu bierzmowania nie mają takiego samego zastosowania wśród młodzieży niesłyszącej i słabosłyszącej. Powodów takiego stanu rzeczy jest wiele.

⁵³ W. Kubik, *Zarys dydaktyki...*, s. 236-237.

⁵⁴ Por. W. Koska, *Katechetyka*, Poznań 1987, s. 100-101.

⁵⁵ Por. S. Łabendowicz, *Udoskonalenie katechezy...*, s. 86.

Celem artykułu jest pokazanie aktualnego modelu przygotowania młodzieży niesłyszącej i słabosłyszącej do przyjęcia sakramentu bierzmowania i roli środowiska oraz co można zrobić, aby ujednolicić działania w całym kraju w stosunku do tej grupy osób z niepełnosprawnością.

1. O sakramencie bierzmowania – terminologia

Sakrament bierzmowania, wraz z chrztem i Eucharystią, należy do „sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego”. Istotnie, „przez sakrament bierzmowania (ochrzczeni) jeszcze ściślej wiążą się z Kościołem, otrzymując szczególną moc Ducha Świętego i w ten sposób jeszcze mocniej zobowiązani są, jako prawdziwi świadkowie Chrystusa, do szerzenia wiary słowem i uczynkiem oraz do bronienia jej”¹.

Skutkiem sakramentu bierzmowania jest specjalne wylanie Ducha Świętego, które stało się udziałem Apostołów w dniu Pięćdziesiątnicy². Bierzmowanie przynosi wzrost i pogłębienie łaski chrzcielnej:

- zakorzenia nas głębiej w Bożym synostwie, tak że możemy mówić „Abba, Ojcze!” (Rz 8,15);
- ściślej jednoczy nas z Chrystusem;
- pomnaża w nas dary Ducha Świętego;
- udoskonala naszą więź z Kościołem;
- udziela nam, jako prawdziwym świadkom Chrystusa, specjalnej mocy Ducha Świętego do szerzenia i obrony

wiary słowem i czynem, do mężnego wyznawania imienia Chrystusa oraz do tego, by nigdy nie wstydzić się Krzyża³.

2. Młodzież niesłysząca i słabosłysząca – terminologia

W zależności od podejmowanej problematyki oraz celów badawczych i przewidywanych aplikacji praktycznych w różnych dyscyplinach naukowych na określenie człowieka z uszkodzonym słuchem stosuje się rozmaite terminy. W pedagogice specjalnej przeważnie jest używany termin „niesłyszący”. Obecnie coraz częściej mówi się o człowieku lub osobie z uszkodzeniem narządu słuchu, z uszkodzeniem słuchu, z wadą słuchu, z niedosłuchem, z dysfunkcją słuchu (słuchową), z niepełnosprawnością słuchu (słuchową)⁴.

Zróżnicowanie grupy osób z wadą słuchu wywołuje konieczność bardziej szczegółowej typologii wewnątrzgrupowej. Najczęstszy podział polega na wydzieleniu grupy osób niesłyszących oraz słabosłyszących (niedosłyszących)⁵.

Osoba niesłysząca to osoba odbierająca mowę jedynie drogą wzrokową, która w komunikacji interpersonalnej nie jest w stanie korzystać nawet z resztek słuchowych, co zazwyczaj odpowiada uszkodzeniu słuchu większemu niż 90 dB i wiąże się z posługiwaniem się językiem migowym jako dominującym środkiem porozumiewania się⁶.

¹ Katechizm Kościoła Katolickiego (KKK), 1285.

² KKK 1302.

³ KKK 1303.

⁴ K. Krakowiak, *Dar języka* (Lublin: Wydawnictwo KUL, 2012), 82-83.

⁵ E. Domagała-Zyśk, *Wielojęzyczni. Studenci niesłyszący i słabosłyszący w procesie uczenia się i nauczania języków obcych* (Lublin: Wydawnictwo KUL, 2013), 28.

⁶ K. Krakowiak, *Pedagogiczna typologia uszkodzeń słuchu*, w: *Przekraczanie barier w wychowaniu osób z uszkodzeniami słuchu*, red. K. Krakowiak, A. Dziurda-Mułtan (Lublin: Wydawnictwo KUL, 2006), 255-288.

Osoba słabosłysząca w porozumiewaniu się korzysta głównie z języka mówionego, wspieranego odczytywaniem z ust, pismem i innymi środkami. W percepcji opiera się głównie na modalności wzrokowej, może jednak wykorzystywać resztki słuchowe, zwłaszcza przy wsparciu środków technicznych (aparatów i implantów)⁷.

3. Rola rodziny, szkoły i parafii w przygotowaniu młodzieży do sakramentu

Trzy najważniejsze środowiska, dzięki którym młody człowiek wchodzi w relację z Bogiem to: rodzina, szkoła i parafia. Nie można pomijać ich roli także w przygotowaniu do przyjęcia sakramentu bierzmowania. Pierwszym środowiskiem, w jakim młody człowiek poznaje rzeczywistość transcendentną jest rodzina.

Już od pierwszych kart Pisma Świętego człowiek ukazany jest jako istota rodzinna. W akcie stworzenia Bóg na szczycie powołanego do życia świata umieszcza dwoje ludzi, którym daje przykazanie: „Bądźcie płodni i rozmnażajcie się, abyście zaludnili ziemię i uczynili ją sobie poddaną” (Rdz 1,28). Autor natchniony wskazuje, iż zadaniem rodziny ludzkiej, będącej z ustanowienia Bożego związkiem monogamicznym mężczyzny i kobiety, jest posiadanie potomstwa oraz praca na powierzonych przez Boga człowiekowi ziemi. Chociaż wielu myślicieli kwestionowało wartość i niezbędność rodziny w dziele wychowania człowieka, to jednak niepowodzenia ich projektów

jedynie potwierdziły myśl o niezbędności rodziny w procesie wychowawczym⁸.

To w rodzinie następuje pierwsze zetknięcie się z modlitwą i rozmową o Bogu. Dzięki niej młody człowiek, wchodząc w środowisko szkolne i parafialne, ma narzędzia do dalszego rozwijania wiary, którą otrzymało. Od zaangażowania i działań rodziny zależy, jaki będzie stosunek dziecka do Boga, Kościoła i współbraci. Rodzice mają do spełnienia niezastąpioną rolę w okresie przygotowania do Pierwszej Komunii świętej i do sakramentu bierzmowania. Dzieci powinny otrzymywać od nich pierwsze wychowanie w wierze. Do tego zobowiązują się już nupturienti w czasie zawierania sakramentu małżeństwa. W wypełnianiu tego trudnego i odpowiedzialnego obowiązku wspomaga ich Kościół przez duszpasterzy, katechetów i całą wspólnotę. Jednak bez aktywnego udziału rodziców ich wysiłki nie będą nigdy skuteczne ani trwałe. Najważniejsze i najtrwalsze fundamenty chrześcijańskiego wychowania mogą zapewnić swoim dzieciom jedynie rodziny żyjące wiarą, systematycznie uczestniczące w liturgii Mszy świętej i innych sakramentów świętych, do których także stopniowo będą wprowadzać swoje ochrzczone dzieci⁹.

Doprowadzenie dzieci do Pierwszej Komunii świętej, a później do bierzmowania, nie powinno wynikać ze zwyczaju lub z innych zupełnie niereligijnych motywów, np. prezentów i przyjęcia z okazji Pierwszej Komunii dziecka, a w przypadku bierzmowania,

⁷ Ibidem.

⁸ P. Łabuda, *Rodzina – wspólnota życia i wychowania w Biblii*, w: *W poszukiwaniu katechezy rodziców. Studium teoretyczno-empiryczne. Problemy i wyzwania*, red. J. Stala, E. Osewska (Tarnów: Biblos, 2007), 27.

⁹ Cz. Krakowiak, *Udział rodziców w przygotowaniu do sakramentów inicjacji chrześcijańskiej*, w: *W poszukiwaniu katechezy rodziców. Studium teoretyczno-empiryczne. Problemy i wyzwania*, red. J. Stala, E. Osewska (Tarnów: Biblos, 2007), 175-176.

że jest wymagane do sakramentu małżeństwa¹⁰. Dlatego wymagania duszpasterzy, aby w przygotowaniu dzieci do tych sakramentów uczestniczyli ich rodzice ma przynajmniej podwójne uzasadnienie. Wynika ono najpierw z prawa i obowiązku rodziców doprowadzenia ochrzczonych dzieci do następnych sakramentów inicjacji chrześcijańskiej, do czego zobowiązali się podczas zawarcia małżeństwa, a następnie prosząc o chrzest dla swego dziecka. Ważne znaczenie ma także to, że w ten sposób rodzice własnym postępowaniem potwierdzają wobec dzieci i całej wspólnoty, że szczerze zależy im na tym, aby ich rodzina żyła wiarą, która karmi się słowem Bożym i sakramentami, by stanowić prawdziwy Kościół domowy. Taki cel mają między innymi formacyjne i modlitewne spotkania organizowane przez duszpasterzy dla rodziców dzieci przed Pierwszą Komunią świętą oraz przed bierzmowaniem. Stanowią one istotny element przygotowania do tych sakramentów, a jednocześnie ważną pomoc dla rodziców w jak najlepszym wypełnianiu ciążących na nich obowiązków związanych z ogólnoludzkim i chrześcijańskim wychowaniem swoich dzieci¹¹.

Motywy, jakimi kierują się rodzice dzieci niesłyszących i słabosłyszących, decydując się na włączenie ich w życie Kościoła, nie zawsze utożsamiają się z tymi dotyczącymi rodzin dzieci słyszących. Uczestniczą oni w życiu Kościoła nie tylko z powodów stricte religijnych. Kościół jest dla nich miejscem, w którym dokonuje się integracja ze środowiskiem osób niesłyszących i słabosłyszących. Wychowanie religijne przebiega inaczej niż w rodzinach wychowujących dzieci słyszące. Pierwsza przyczyna odmienności leży w uszkodzeniu słuchu. Jak wynika

ze statystyk, 90% dzieci z uszkodzonym słuchem rodzi się w słyszących rodzinach, co warunkuje sposób komunikowania treści religijnych. Zarówno dwujęzyczne nauczanie, oparte o naukę ojczystego języka mówionego jak i migowego oraz rehabilitacja słuchu i mowy m.in. poprzez zaopatrzenie w sprzęt specjalistyczny, np. aparaty słuchowe czy implanty ślimakowe jest czasochłonne. W związku z tym rodziny, w których jest dziecko z uszkodzonym słuchem, niezależnie od tego, jak głęboki jest to ubytek, mają utrudnione zadanie w jego wychowaniu. Realizacja formacji religijnej jest dla rodziców także kłopotliwa, ponieważ opiera się na treściach, w których dominuje symbol. Przekazanie takich treści wymaga zastosowania różnych metod, nie zawsze znanych przez rodziców, stąd wychowanie religijne w takich rodzinach stanowi trudność, a pełny przekaz treści dokonuje się zazwyczaj w szkołach. Zatem przekazywanie prawd wiary u osób z uszkodzeniem słuchu jest utrudnione. „Wiara rodzi się z tego, co się słyszy” (Rz 10,17), a skoro dziecko nie ma możliwości bezpośredniego usłyszenia, to rodzic zdany jest na intuicyjne przekazywanie treści w sposób, który uważa za najlepszy. Wychowanie w takiej rodzinie będzie się zatem opierało na wspólnej modlitwie, nauce odpowiednich gestów, zachowań i postaw w kościele oraz w innych miejscach czy podczas uroczystości. Inaczej wygląda sytuacja dzieci niesłyszących i słabosłyszących, które urodziły się w rodzinach niesłyszących. Przekaz treści i wychowanie dokonuje się od momentu pojawienia się dziecka. Nie ma blokady językowej, a rodzice włączeni w społeczność Kościoła mogą bez przeszkód prowadzić wychowanie religijne.

¹⁰ J. Baniak, *Desakralizacja obrzędów pierwszej Komunii świętej*, „Poznańskie Studia Teologiczne” 18 (2005), 157-188.

¹¹ Krakowiak, *Udział*, 176.

Szkoła jest drugim po rodzinie miejscem, w którym odbywa się formacja religijna młodzieży niesłyszącej i słabosłyszącej, przygotowującej się do sakramentu bierzmowania. Edukacja młodzieży z uszkodzonym słuchem w Polsce jest realizowana między innymi w następujących typach szkół: ogólnodostępnych, ogólnodostępnych z oddziałami integracyjnymi, integracyjnych, ogólnodostępnych z oddziałami specjalnymi, specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych¹². Zasadniczo te formy kształcenia można podzielić na dwie: szkoły ogólnodostępne i szkoły specjalne. Młodzież słabosłysząca ucząca się w szkołach ogólnodostępnych przygotowuje się do sakramentu wspólnie z koleżankami i kolegami z klasy, korzystając także z katechezy parafialnej prowadzonej według zaleceń KEP. Natomiast młodzież ze szkół specjalnych posługująca się głównie językiem migowym, która najczęściej mieszka w internacie, a nie w domu rodzinnym (w parafiach pochodzenia) przygotowuje do sakramentu we własnym gronie, podczas spotkań z katechetą, nie mając możliwości odbycia przygotowania parafialnego zalecanego przez KEP.

Współpraca szkół z parafiami jest elementem przygotowania do sakramentu. Szkoły ogólnodostępne, kształcące młodzież słabosłyszącą, nie współpracują na polu przygotowania do sakramentu z parafią tak ściśle, jak szkoły specjalne z duszpasterstwem osób niesłyszących. Dla osób niesłyszących Kościół jest zarówno miejscem kultu,

jak i środowiskiem prawdziwej wspólnoty osób. W szkołach specjalnych, w których uczy się młodzież niesłysząca, katechetami są najczęściej księża, którzy równocześnie pełnią funkcję duszpasterzy głuchych, stąd ich działania są prowadzone w sposób jednolity. Katecheta zna każdego ucznia przygotowującego się do sakramentu bierzmowania i wie, czego może od niego wymagać, a co jest niemożliwe do osiągnięcia. Młodzieży niesłyszącej ze szkół specjalnych współtowarzyszą zwykle dodatkowe sprzężenia, dlatego nie jest możliwe wymaganie tej samej wiedzy od każdego ucznia. W związku z tym duszpasterze, decydując o przyjęciu przez młodzież sakramentu, kierują się nie tak jak w przypadku osób słyszących zdaniem egzaminem, na którym wymagana jest konkretna wiedza, ale biorą pod uwagę przede wszystkim ich gotowość, której nie można wyrazić znajomością terminów i modlitw, będących częścią owej gotowości, decydującej o dopuszczeniu ucznia do przyjęcia sakramentu.

Młodzież słabosłysząca kształcąca się ze słyszącymi rówieśnikami uczestniczy w przygotowaniu do sakramentu w taki sam sposób. Oprócz edukacji religijnej w szkole, jest prowadzone trójstopniowe przygotowanie w rodzinnej parafii. Młodzież niedosłysząca, uczestnicząca w tych spotkaniach, jest zaopatrzona w specjalistyczny sprzęt, np. aparaty słuchowe czy implanty ślimakowe, dzięki któremu drogą słuchową może odbierać informacje przekazywane w kościele.

¹² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz.U. 2017, poz. 1578).

4. Wskazania Konferencji Episkopatu Polski dotyczące przygotowania do przyjęcia sakramentu bierzmowania – zastosowanie w środowisku młodzieży niesłyszącej i słabosłyszącej

Przygotowanie do bierzmowania powinno mieć na celu doprowadzenie chrześcijanina do głębszego zjednoczenia z Chrystusem. Katecheza przed bierzmowaniem powinna także starać się obudzić świadomość przynależności do Kościoła Jezusa Chrystusa, zarówno do Kościoła powszechnego, jak i wspólnoty parafialnej, na której spoczywa szczególna odpowiedzialność za przygotowanie kandydatów do bierzmowania¹³.

Przygotowanie do bierzmowania składa się z trzech etapów: przygotowania dalszego, bliższego i bezpośredniego¹⁴. I tak:

a) Przygotowanie dalsze dokonuje się od wczesnego dzieciństwa w rodzinie, następnie poprzez udział w katechezie szkolnej i parafialnej przygotowującej do sakramentów pokuty i pojednania oraz Eucharystii;

b) Ważnym etapem przygotowania bliższego jest udział w katechezie szkolnej oraz w katechezie parafialnej. Kandydat do bierzmowania powinien zatem regularnie uczęszczać na katechezę w szkole lub w innym środowisku, w którym pobiera naukę, ale także uczestniczyć w życiu Kościoła przez udział w niedzielnej i świątecznej Mszy świętej oraz w nabożeństwach. Duszpasterz odpowiedzialny za przygotowanie bezpośrednie powinien mieć przekonanie, że każdy kandydat do bierzmowania spełnia te warunki. W sytuacjach wątpliwych należy uzyskać stosowną opinię od katechety;

c) Przygotowanie bezpośrednie dokonuje się poprzez udział w katechezie szkolnej i parafialnej poprzedzającej przyjęcie bierzmowania. Ten ostatni etap przygotowania bliższego powinien mieć jednak przede wszystkim charakter duchowy i polegać na udziale kandydata w systematycznych spotkaniach formacyjnych w parafii, celebracjach liturgicznych, a także rekolekcjach lub dniach skupienia. Optymalnym czasem trwania przygotowania bliższego i bezpośredniego do bierzmowania są trzy lata (obecnie jest to VI, VII, VIII klasa);

d) Przyjęcie sakramentu bierzmowania dokonuje się najwcześniej na zakończenie klasy VIII, jako ważne dopełnienie edukacji religijnej na etapie szkoły podstawowej¹⁵.

Kandydat powinien przyjąć sakrament bierzmowania w stanie łaski uświęcającej, po przystąpieniu do sakramentu pokuty i pojednania¹⁶.

Wskazany powyżej model przygotowania do bierzmowania został opracowany przez KEP dla młodzieży słyszącej. Natomiast nie ma przyjętego modelu dla młodzieży wymagającej specjalnych przygotowań, uwzględniającego ich potrzeby z uwagi na niepełnosprawność. Przyjęty przez KEP program przygotowania nie zawsze jest możliwy do zastosowania w przypadku młodzieży z uszkodzonym słuchem. Z uwagi na specjalne potrzeby młodzieży niesłyszącej i słabosłyszącej kształcącej się w szkołach specjalnych, katecheci dostosowują działania do potrzeb grupy, którą przygotowują do sakramentu. Ich działania mogą się pokrywać z ogólnym zarysem przygotowania przyjętym przez KEP, zaś w przypadku młodzieży słabosłyszącej,

¹³ KKK 1309.

¹⁴ Wskazania Konferencji Episkopatu Polski dotyczące przygotowania do przyjęcia sakramentu bierzmowania, <http://episkopat.pl/wskazania-konferencji-episkopatu-polski-dotyczace-przygotowania-do-przyjecia-sakramentu-bierzmowania/> (dostęp 21.02.2018), nr 5.

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ KKK 1310.

kształcącej się w szkołach ogólnodostępnych jest to schemat taki, jak dla młodzieży słyszącej.

Przygotowanie dalsze, odbywające się w rodzinach, nie jest łatwe do realizacji. Jest to podyktowane trudnościami w komunikacji, które zazwyczaj trwają dłuższy czas. Niemniej rodzice niezależnie od tego czy słyszą czy też nie, prowadzą wychowanie religijne tak, jak potrafią. Katecheza szkolna i parafialna w ramach przygotowania dalszego jest zróżnicowana, w zależności od uszkodzenia słuchu oraz miejsca, w którym dziecko pobiera edukację. Katecheci pracujący w szkołach specjalnych nie mają możliwości realizacji takiej samej katechezy dla każdego ze względu na zróżnicowany stopień uszkodzenia słuchu i współtowarzyszących niepełnosprawności. Realizacja katechezy parafialnej napotyka te same trudności. Słabosłyszący uczniowie przygotowujący się razem ze słyszącymi rówieśnikami mają możliwość odbycia dalszego przygotowania bez większych trudności.

Bliższe przygotowanie obejmujące udział w niedzielnej Eucharystii jest zróżnicowane. Młodzież słabosłysząca może bez przeszkód brać w nich udział regularnie, jednak uczniowie niesłyszący, wymagający pomocy tłumacza języka migowego są w gorszej sytuacji, ponieważ nie we wszystkich duszpasterstwach głuchych są sprawowane migane Msze święte w każdej niedzielę. Bezpośrednie przygotowanie, które powinno trwać trzy lata nie jest możliwe w przypadku młodzieży niesłyszącej kształcącej się w szkołach specjalnych. Zbyt mała liczba młodzieży niesłyszącej, przygotowującej się do przyjęcia sakramentu bierzmowania uniemożliwia prowadzenie takich działań, jak: celebracje, dni skupienia, rekolekcje. Aktualnie organizacja uroczystości bierzmowania dla młodzieży niesłyszącej i słabosłyszącej kształcącej się w szkołach specjalnych odbywa się średnio co dwa lata

z uwagi na małą liczbę osób. Gdyby więc wprowadzić przygotowanie trzyletnie, to młodzież przyjmowałaby sakrament co kilka lat. Bezpośrednie przygotowanie młodzieży słabosłyszącej kształcącej się w szkołach ogólnodostępnych nie stanowi trudności. Grupy są na tyle liczne, aby móc prowadzić działania proponowane przez KEP. Uczniowie słabosłyszący, włączeni w przygotowanie ze słyszącymi rówieśnikami biorą udział w tych wydarzeniach, a organizacja uroczystości odbywa się co rok.

Duszpasterze, przygotowujący do bierzmowania młodzież kształcącą się w szkołach specjalnych, dokładają wszelkich starań, aby przygotować tę grupę jak najlepiej do przyjęcia tego sakramentu. Model stworzony przez KEP nie jest jednak możliwy do wdrożenia w pełnym zakresie i wymaga wprowadzenia modyfikacji. Konieczne jest uwzględnienie potrzeb osób z tą niepełnosprawnością. Grupa ta potrzebuje katechezy w języku migowym, wzmocnionej specjalnie opracowanymi tekstami i elementami wizualnymi. Wskazane byłoby także włączenie młodzieży mieszkającej w internatach w życie lokalnych wspólnot parafialnych.

Pomimo trudności z odbieraniem informacji drogą słuchową i często innych współtowarzyszących niepełnosprawności, ta szczególna grupa osób z niepełnosprawnością jest zaangażowana w życie religijne i chce budować swoją relację z Bogiem. I co ważne, nie pozostaje to bezowocne. Słabosłysząca młodzież przygotowująca się do sakramentu w szkołach ogólnodostępnych i swoich rodzinnych parafiach nie napotyka takich trudności. Jedynym z możliwych problemów do rozwiązania jest kwestia zorganizowania odpowiednich warunków lokalowych i akustycznych. W tym celu można zastosować pętle indukcyjne¹⁷, które coraz częściej są montowane w miejscach użyteczności publicznej, ale również w kościołach.

5. Perspektywy zmian w modelu KEP z uwzględnieniem potrzeb młodzieży niesłyszącej i słabosłyszącej

Wprowadzenie zmian w aktualnie przyjętym modelu KEP dla potrzeb młodzieży niesłyszącej i słabosłyszącej jest zadaniem niełatwym i wymagającym współpracy wielu specjalistów i praktyków. Może stać się sposobnością do wypracowania lepszego modelu działań oraz uświadomienia sobie, że tworząc programy i wskazania, warto byłoby uwzględnić osoby ze specjalnymi potrzebami.

Biorąc pod uwagę potrzeby młodzieży niesłyszącej i słabosłyszącej, zwłaszcza tej która kształci się w szkołach specjalnych, a do sakramentu bierzmowania przygotowuje się wyłącznie we własnym gronie, warto byłoby uwzględnić następujące elementy:

- zatroszczenie się o pomoc rodzinie w prowadzeniu działań wychowawczych, w tym obejmujących okres przygotowania do sakramentu,
- podział środowiska osób niesłyszących i słabosłyszących z uwagi na inne potrzeby i możliwości,

- opracowanie zakresu edukacyjnego w nauczaniu religii oraz w bliższym i bezpośrednim przygotowaniu do sakramentu,

- ujednolicenie działań w zakresie spotkań formacyjnych w parafii, celebracjach liturgicznych, a także rekolekcjach lub dniach skupienia – z naciskiem na regularność,

- skrócenie czasu przygotowania z trzech lat do okresu możliwego do zrealizowania,

- włączenie młodzieży mieszkającej w internatach w życie lokalnych wspólnot parafialnych,

- ujednolicenie działań w całym kraju.

To tylko nieliczne z propozycji mogących wypracować jeden model przygotowań. Bez udziału praktyków, którzy znają doskonale realia katechizacji młodzieży niesłyszącej i słabosłyszącej, stworzenie modelu adekwatnego i skutecznego nie będzie możliwe. Złożoność problematyki wychowania religijnego wymusza współpracę wielu środowisk.

Bibliografia:

Baniak J., *Desakralizacja obrzędów pierwszej Komunii świętej*, „Poznańskie Studia Teologiczne” 18 (2005), 157-188.

Domagała-Zyśk E., *Wielojęzyczni. Studenci niesłyszący i słabosłyszący w procesie uczenia się i nauczania języków obcych* (Lublin: Wydawnictwo KUL, 2013), 28.

Krakowiak Cz., *Przygotowanie do sakramentu bierzmowania. Aspekt pastoralno-liturgiczny*, w: *Wychowanie młodzieży w średnim wieku szkolnym. Część II – wychowanie religijne i katecheza*, red. J. Stala (Tarnów: Biblos, 2007), 188.

Krakowiak Cz., *Udział rodziców w przygotowaniu do sakramentów inicjacji chrześcijańskiej*, w: *W poszukiwaniu katechezy rodziców. Studium teoretyczno-empiryczne. Problemy i wyzwania*, red. J. Stala, E. Osewska (Tarnów: Biblos, 2007), 175-176.

¹⁷ Pętla indukcyjna jest jednym ze środków wspomagania słuchu. Może służyć zarówno jednej, konkretnej osobie z dysfunkcją słuchu, jak i grupie ludzi z tą niepełnosprawnością.

Krakowiak K., *Dar języka* (Lublin: Wydawnictwo KUL, 2012), 82-83.

Krakowiak K., *Pedagogiczna typologia uszkodzeń słuchu*, w: *Przekraczanie barier w wychowaniu osób z uszkodzeniami słuchu*, red. K. Krakowiak, A. Dziurda-Multan (Lublin: Wydawnictwo KUL, 2006), 255-288.

Łabuda P., *Rodzina – wspólnota życia i wychowania w Biblii*, w: *W poszukiwaniu katechezy rodziców. Studium teoretyczno-empiryczne. Problemy i wyzwania*, red. J. Stala, E. Osewska (Tarnów: Biblos, 2007), 27.

Wskazania Konferencji Episkopatu Polski dotyczące przygotowania do przyjęcia sakramentu bierzmowania, <http://episkopat.pl/wskazania-konferencji-episkopatu-polski-dotyczace-przygotowania-do-przyjecia-sakramentu-bierzmowania/> (dostęp 21.02.2018), nr 5.

Mgr Magdalena Bednarska – doktorantka w Katedrze Pedagogiki Specjalnej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w Lublinie.

ks. Paweł Sproncel

Formacja chrześcijańska mężczyzn na przykładzie projektu Diecezjalnego Centrum Nowej Ewangelizacji „Przyjaciele Jezusa” – formacja mężczyzn w diecezji sosnowieckiej

Jezus Chrystus założył Kościół na fundamencie dwunastu mężczyzn, których nazywamy Apostołami. To ich osobno przygotowywał, nauczał, wyjaśniał szczegółowo swoją naukę (zob. Mk 4,34; Mt 14,22-33; Mt 17; Łk 9,1-6; Łk 9,18-21; Łk 22,7-53), a przede wszystkim zapraszał do pójścia za Nim, czyli towarzyszenia Mu w każdej sytuacji, także wymagającej odwagi i poświęcenia. Obserwując dziś Kościół rzymsko-katolicki w Polsce, dostrzegamy przeważającą liczbę praktykujących kobiet. Mężczyźni, o ile już uczestniczą w życiu sakramentalnym, są w dużej mniejszości. To spostrzeżenie, widoczne przede wszystkim

w codziennym życiu parafii, znalazło potwierdzenie w wynikach badań wykonanych przez Instytut Statystyki Kościoła Katolickiego na zlecenie Rady Duszpasterstwa Kobiet Konferencji Episkopatu Polski. Opublikowane w 2015 roku badania obejmowały m.in. takie zagadnienia, jak: doświadczenie duchowe, wiedza z zakresu teologii, odniesienie do norm i zasad określonych przez wiarę, praktyki religijne czy uczestnictwo w instytucjach religijnych. We wszystkich tych wymiarach wyniki badań wskazują, że kobiety są bardziej zaangażowane religijnie oraz mają większą wrażliwość sumienia na zasady wynikające z wiary¹.

¹ Instytut Statystyki Kościoła Katolickiego, *Religijność i aktywność kobiet w Kościele Katolickim w Polsce. Raport z badań Instytutu Statystyki Kościoła Katolickiego na zlecenie Rady - PDF*, <http://docplayer.pl/7696604-Religijnosc-i-aktywnosc-kobiet-w-kosciele-katolickim-w-polsce-raport-z-badan-instytutu-statystyki-kosciola-katolickiego-na-zlecenie-rady.html> (dostęp: 9.02.2018).